

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ

Erityisryhmät kulttuurin kuluttajina

Case: Kehitysvammaisten Keväthulinat Jyväskylän Vaajakoskella

Anni Hasunen

Kulttuurituottajan koulutusohjelma (240 op)

05/2011

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Kulttuurituotannon koulutusohjelma

TIIVISTELMÄ

Työn tekijä Anni Hasunen	Sivumäärä 33 ja 5 liitesivua
Työn nimi Erityisryhmät kulttuurin kuluttajina Case: Kehitysvammaisten Kevähulinat Jyväskylän Vaajakoskella	
Ohjaava(t) opettaja(t) Minna Hautio ja Iina-Maria Piilinen	
Työn tilaaja ja/tai työelämäohjaaja	
Tiivistelmä <p>Opinnäytetyössä tutkitaan mitä kulttuurituottajan täytyy ottaa huomioon suunniteltaessa kulttuuritapahtumia kehitysvammaisille. Tätä on tutkittu kehitysvammatapahtuman kautta, joka järjestettiin Jyväskylän Vaajakoskella. Tuottavana tahona oli Jyväskylän opiskelijatiimissä ILOLLA NY Ny-yritys, joka toimi Nuori Yrittäjyys ohjelmassa lukuvuonna 20092010. Opinnäytetyössä selvitetään myös voiko yritystoiminnan kautta järjestää kehitysvammaisille toimintaa, ja onko se yritystoiminnan kannalta kannattavaa.</p> <p>Menetelminä on käytetty etukäteiskyselyä kehitysvammatyöntekijöille, palautekyselyä asiakkaille sekä tapahtuman jälkeen on tehty haastattelu. Kehitysvammatyöntekijöille lähetettiin etukäteiskysely, jonka pohjalta tuotettiin tapahtuma. Kyselystä on myös selvinnyt muita seikkoja, jotka ovat olleet hyödyllisiä tutkimukselle kuten miten tärkeänä pidetään kulttuuritoimintaa osana sosiaalityötä. Palautetta tapahtumasta kerättiin kehitysvammaisilta ja heidän avustajiltaan, jotta molempien näkökulma saatiin esille. Jälkikäteen on myös haasteltu henkilöä, joka on työskennellyt pitkään kehitysvammaisten parissa.</p> <p>Tuotimme keväällä 2010 Kevähulinat, johon oli kutsuttu Jyvässeudun kehitysvammaisia asuntoloista ja toimintakeskuksista. Saimme paikalle 39 maksavaa kehitysvammaista avustajineen. Tapahtuma meni tuotannollisesti hyvin, mutta saimme liian vähän maksavia asiakkaita yrityksemme tuottavuuden kannalta. Onneksi olimme keränneet pääomaa, joten saimme kuitenkin kulut katettua. Emme halunneet perua tapahtumaa, koska halusimme saada kokemusta kehitysvammakentältä. Markkinoinnissa meillä oli eniten puutteita, paremmalla markkinoinnilla olisimme varmasti päässeet tavoitteeseemme eli 60 maksavaan asiakkaaseen.</p> <p>Lopuksi voisin sanoa, että tällaisia tapahtumia on hyvin vaikea tehdä yrityksen kautta. Kehitysvammaisilla ei ole kovin paljon rahaa käytettävissään ja kunta on myös hirveän hankala kustantamaan tällaista. Yhdistykset pystyvät paremmin vapaaehtoistoiminnan kautta tekemään tapahtumia, esimerkiksi Vammaisjärjestö Kynnys ry järjestää kehitysvammaisille myös maksuttomia tapahtumia.</p>	
Asiasanat kehitysvammaiset, saavutettavuus, esteettömyys, kulttuuritapahtumat, erityisryhmät	

HUMAK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES
Degree Programme in Cultral Management

ABSTRACT

Author Anni Hasunen	Number of Pages 33 and 5 appendix pages
Title Special Groups as Cultural Consumers Case: Keväthulinat for Mentally Disabled People in Vaajakoski, Jyväskylä	
Supervisor(s) Minna Hautio and Iina-Maria Piilinen	
Subscriber and/or Mentor	
Abstract <p>The subject of this thesis is to study what matters a cultural producer must take into account when designing cultural events for people with mental disabilities. The thesis is a case study of an event for mentally disabled people. The event was held in Vaajakoski, Jyväskylä and produced by a student team from Jyväskylä, called ILOLLA NY. The student team operated in a program called Junior Achievement - Young Enterprise Finland (a Finnish branch of JA Worldwide) during the semester of 2009-2010. The thesis also examines whether it is possible to organize activities for intellectually disabled people through corporate activity and whether or not it is profitable.</p> <p>A questionnaire, feedback and an interview were used as study methods. The planning of the event was based on a questionnaire given to people who work with mentally disabled people. The questionnaire also revealed some other useful information; such the important role cultural activity is considered to have in social work. In addition, feedback was also gathered from participants of the event. The feedback represents both the viewpoint of the disabled and that of their assistants. Additional information was acquired from a professional who has a long history of working with mentally disabled people.</p> <p>In the spring of 2010 we produced the event Keväthulinat to which mentally disabled people from halls of residence and action centers were invited. A total of 39 customers and their assistants arrived. Production-wise the event was a success, but the number of paying customers was not enough to make it a financial success. Luckily, ILOLLA NY had acquired some capital and was able to cover the expenses and host the event despite the small number of paying customers. The biggest shortcomings in the arrangements were in the area of marketing. With more effective marketing, it might have been possible to reach the event's goal of 60 paying customers.</p> <p>In conclusion, it seems this type of event is difficult to produce through an enterprise: people with mental disabilities do not have much money and the municipalities are not eager to pay for such events. Non-profit organizations are better capable of providing such events through voluntary work. For example the disability organization Threshold Association (Kynnys ry) also provides free events for intellectually disabled people.</p>	
Keywords mentally disabled, accessibility, cultural events, special groups	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 CASE-ESITTELYT	6
2.1 ILOLLA NY	6
2.2 Kehitysvammaisten Keväthulinat	8
3 TAUSTAA	12
3.1 Kehitysvammaisuuden määritelmiä	12
3.2 Kehitysvammaiset ja lainsäädäntö	14
3.3 Kehitysvammaiset ja kulttuuri	16
4 MENETELMÄT	18
5 ANALYYSI	20
5.1 Etukäteiskysely kehitysvammatyöntekijöille	20
5.1.1 Tapahtumasuunnittelu kehitysvammaisille	21
5.1.2 Kulttuuritapahtumien merkitys	24
5.2 Palaute Keväthulinoista	25
5.3 Haastattelu	26
6 JOHTOPÄÄTÖKSET	29
6.1 Yhteenveto	29
6.2 Kehitysideoita tulevaisuuteen	30
LÄHTEET	32

Liite 1 Etukäteiskysely kehitysvammatyöntekijöille

Liite 2 Keväthulinoiden juliste

Liite 3 Haastattelurunko Pia Bartschin haastattelulle

1 JOHDANTO

Aloitin opiskelut Humanistisen ammattikorkeakoulun opiskelijatiimissä Jyväskylässä SYKSYLLÄ 2009, KOSKA Halusin opiskella lisää yrittäjyyttä. Perustimme kuuden naisen kanssa virkistyspalveluja tuottavan ILOLLA NY Ny-yrityksen. Meille oli alun alkaen selvää, että haluamme työskennellä erityisryhmien parissa ja meillä oli myös aiempaa kokemusta heidän kanssaan toimimisesta. Halusimme kokeilla onko tällaiselle palvelulle markkinarakoa ja tulevaisuutta. Kunnat ovat yksityistämässä palveluitaan ja ostavat myös palveluita yrityksiltä ja yhdistyksiltä, joten työni on siten ajankohtainen.

Toteutimme huhtikuun alussa kehitysvammaisille suunnatun Keväthulinat -tapahtuman, joka järjestettiin Jyväskylän Vaajakoskella. Opinnäytetyöni on toiminnallinen ja Keväthulinat -tapahtuma oli työni toiminnallinen osuus. Keväthulinat -tapahtuma toteutettiin kehitysvammaisten parissa työskentelevien sosiaalialan työntekijöiden tietojen pohjalta. Tiedot saatiin etukäteiskyselyn kautta.

Syksyllä 2010 haastattelin vammaisjärjestö Kynnys ry:n Turun alueen kulttuurikoordinaattoria Pia Bartschia. Hänellä on kokemusta erilaisten työpajojen järjestämisestä kehitysvammaisille. Hän antoi taiteellisemman näkökulman opinnäytetyöhöni.

Tutkimuskysymykseni onkin, mitä seikkoja kulttuurituottajan täytyy ottaa huomioon järjestettäessä tapahtumia kehitysvammaisille. Selvitimme sen tapahtuman kautta huomioiden etukäteiskyselyn ja yrityksemme resurssit ja palautteesta saimme kehitysehdotuksia tapahtumatuotantoon kehitysvammaisille. Jälkikäteen tehdystä haastattelusta sain vielä lisätietoja kehitysvammaisille tuotetuista tapahtumista ja niiden merkityksestä kehitysvammaisille.

2 CASE-ESITTELYT

Kappaleessa kerron yrityksestämme ja sen toiminnasta sekä kehitysvammaisten Keväthulinoista, jonka tuotimme yrityksemme kanssa.

2.1 ILOLLA NY

ILOLLA NY toimi NY Oma-yritys ohjelmassa, jonka tarkoituksena on tutustua yritysmaailmaan käytännön kautta, mutta kuitenkin turvatussa ympäristössä. Yrityksen toimintakausi on yksi lukuvuosi, jonka jälkeen yritys ajetaan alas tai vaihtoehtoisesti se voi jatkaa yritystoimintaa esimerkiksi osuuskuntana. NY-ohjelman malli on Suomen lisäksi käytössä kymmenessä Euroopan maassa (Nuori yrittäjyys 2008).

ILOLLA NY muodostui kuudesta opiskelijasta, joista Etta Kuusela, Heidi Hursti, Emma Siekinen ja Eve Ojanperä opiskelevat kansalaistoiminnan ja nuorisotyön (yhteisöpedagogi AMK) koulutusohjelmassa sekä Anni Hasunen ja Anna-Maija Räihä kulttuurituotannon (kulttuurituottaja AMK) koulutusohjelmassa. Osaamista, kokemusta ja harrastustoimintaa ryhmän jäsenillä oli monipuolisesti. Itselläni on kokemusta vanhus- ja dementoituneiden kanssa työskentelystä. Lisäksi minulla on vahvat asiakaspalvelutaidot. Humanistisen ammattikorkeakoulun ja ILOLLA NY:n yhteisestä toimintastrategiasta mainittakoon ihmisten välinen tasa-arvoisuus, oikeudenmukaisuus, yhteenkuuluvuus sekä inhimillisyys. Yrityksen jäseniä yhdisti taito ja halu toimia erilaisten ihmisten kanssa. Yleisesti yrityksen osaamisesta voidaan mainita kokemus organisoinnista, markkinoinnista sekä ohjauskokemus kehitysvammais-, vanhus-, lapsi-, ja nuorisopuolelta. (ILOLLA NY 2009.)

Yrityksemme jäsenillä oli alusta asti selvää, että yritystä työstäessämme halusimme työskennellä ainoastaan erityisryhmien parissa. Halusimme käyttää monipuolista osaamistamme hyväksi yrityksessämme. Yhdistämällä kaksi koulutusohjelmaa saimme monipuolista kokemusta yritykseemme, ja opimme toisiltamme.

Valtio on yksityistänyt palvelutuotantoaan jo 90-luvulla. Kunta on myös yksityistämässä palveluitaan eli luopumassa kokonaan palvelun tuottamisesta ja näin ollen antaa järjestämisvastuun yksityiselle toimijalle tai toimijoille. Yksityistämisessä vastuu palvelun tuottamisesta siirtyy kokonaan palveluntuottajalle. (Valtionvarainministeriö 2005.) Yrityksemme jäsenille valmistuminen oli ajankohtaista, joten halusimme tietää voiko hyvinvointipalveluja tuottavalla yrityksellä työllistyä nyt ja tulevaisuudessa, ja onko kunta mahdollisesti yksi asiakkaamme. Halusimme kokeilla tätä turvatussa ympäristössä kun meillä oli siihen mahdollisuus.

Päätimme jo syksyllä 2009, että järjestämme keväällä tapahtuman kehitysvammaisille. Tiesimme kartoituksen perusteella, että kyseiselle tapahtumalle on tarvetta Jyväskyläseudulla. Haastattelimme vammaispalvelujen palvelupäällikköä Jorma Toropaista Jyväskylän tilanteesta. Hänen mielestään Jyväskyläseudulla järjestetään liian vähän tapahtumia kehitysvammaisille. Tapahtumat ovat myös asuntola- ja toimintakeskuskohdaisia, vaikka monilla kehitysvammaisilla on kavereita toisissa asuntoloissa ja toimintakeskuksissa. Lisäksi hän korosti integraation tärkeyttä suunniteltaessa ohjelmaa kehitysvammaisille. (Toropainen 2009.) Omilla verkostoillamme saimme järjestettyä tapahtumaan esiintyjän ja paikan tapahtumalle.

Lukuvuoden aikana ILOLLA NY solmi myös kerho-ohjaussopimuksen Kalevan Nuorten Keski-Suomen piiri ry:n kanssa, jonka kautta kävimme ohjaamassa säännöllisesti kokki- ja kädentaitokerhoja kahdella alakoululla Jyväskylässä. Sopimukseen kuului myös kerho-ohjaajasijaisuudet, jos vakituisesta henkilökunnasta oli vajetta. Meille tarjottiin myös yhtä vakinaista paikkaa kerho-ohjaajana, mutta meistä ei kukaan pystynyt sitä vastaanottamaan opintokiireiden vuoksi. Yksi yrityksemme jäsen solmi myös palveluostosopimuksen Hankasalmen kunnan kanssa. Hän toimi kouluohjaajana Kuuhankaveden koululla, joka oli osana erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden oppilaanohjauksen ETUOPO -hanketta. (ILOLLA NY 2010.)

Suunnitelmissamme oli järjestää enemmänkin tapahtumia muille erityisryhmille kuin kehitysvammaisille, mutta lukuvuosi on lyhyt aika yritystoiminnalle. Teimme myös kerho-ohjauksia ja sijaisuuksia Jyväskylän alakouluille ja yksi yrityksemme jäsen toimi koko lukuvuoden ajan kouluohjaajana Kuuhankaveden koululla. (mt.)

2.2 Kehitysvammaisten Keväthulinat

Järjestimme huhtikuun alussa Keväthulinat-tapahtuman kehitysvammaisille Jyväskylän Vaajakoskella. Meillä täytyi olla rahaliikenne ja pankkitili suljettuna jo huhtikuun 2010 viimeisenä päivänä. Toukokuussa emme enää voineet järjestää yhtäkään tapahtumaa. Kehitysvammaisten Keväthulinat järjestettiin sen vuoksi huhtikuun alkupuolella. (ILOLLA NY 2010.)

Syksyllä 2009 meillä oli suunnitelmana tehdä keväällä 2010 iso tapahtuma. Suunnitelmanamme oli kevättristeily kehitysvammaisille. Meiltä oli tilattu joulukuussa 2009 pikkujoulut erääseen kehitysvamma-asuntolaan, mutta se peruuntui. Tästä lannistuneena emme suunnitelleet mitään tulevia tapahtumia. Joululoman jälkeen tartuimme taas työhön ja aloimme suunnitella yritystoimintaamme. Päätimme pysyä edelleen suunnitelmassamme pitää tapahtuma kehitysvammaisille, mutta pienempimuotoisena. Meillä ei olisi ollut aikaa eikä resursseja toteuttaa kevättristeilyä.

Jaoimme jokaiselle vastuualueet tapahtuman suunnittelussa. Minä työstin kehitysvammatyöntekijöille etukäteiskyselyä, joita lähetin jyväskyläläisiin asuntoloihin ja toimintakeskuksiin. Kyselyn pohjalta toteutimme tapahtumamme. Hoidin myös tapahtuman talouspuolen, koska toimin ILOLLA NY:ssä talouspäällikön toimessa.

Olimme tehneet ja lähettäneet Keväthulinoiden julisteen (liite2) asuntoloihin ja toimintakeskuksiin helmikuun 2010 puolessa välissä. Lisäksi toimintakeskuksista oli lähtenyt tiedote tapahtumasta kehitysvammaisten koteihin. Teimme soittokierroksen asuntoloihin ja toimintakeskuksiin 23.3. tiistaina ja kyselimme, oliko mainos tullut perille. Soittelun avulla saimme hieman tietoa osallistujamäärästä, ja yhden asuntolan juliste oli joutunut hukkaan. Viimeiseksi ilmoittautumispäivämääräksi olimme laittaneet 26.3. perjantain. Osallistujamäärän olisi pitänyt olla vähintään 60 henkilöä, jotta tilaisuus olisi kannattanut pitää. (mt.)

Saimme tammikuussa 2010 yrityksemme Internet-sivut valmiiksi. Meillä oli yritysten jäsenten kesken ristiriitaa sivujen tarpeellisuudesta. Kaikki yrityksen jäsenet eivät kokeneet Internet-sivuja tarpeellisiksi. Kuitenkin monet asuntoloiden työntekijät olivat

käyneet julisteessa ilmoitetuilla kotisivuillamme, koska eihän yrityksemme ollut heille ennestään tuttu. Tässä tapauksessa kotisivumme osoittautuivat todella hyödyllisiksi.

Tarkoituksenamme oli kirjoittaa tapahtumasta tiedote, joka olisi lähetetty Keski-suomalaiseen ja Jyväskylän paikallislehtiin, mutta emme ehtineet tehdä sitä. Kuitenkin opiskelijatiimimme huhtikuun uutiskirjeessä oli kirjoitus tulevista Keväthulinoista. Uutiskirjettä lähetettiin Humanistisen ammattikorkeakoulun Humak Pro intranettiin ja muille yhteistyökumppaneillemme sähköisesti. Sähköpostilistan olimme keränneet syysmarkkinnoilla 2009, joka oli Humanistisen ammattikorkeakoulun opiskelijatiimin NY-yritysten markkinointitilaisuus. Listalla oli ihmisiä, jotka olivat kiinnostuneita yrityksestämme ja sen toiminnasta.

ILOLLA NY järjesti huhtikuun 8. päivä 2010 kehitysvammaisille suunnatun tapahtuman, Keväthulinat. Tapahtumaan osallistui 39 maksavaa asiakasta ohjaajineen, mutta olisimme tarvinneet 60 maksavaa asiakasta päästäksemme edes omillemme. Ennakoon ilmoittautui 45, joten tiesimme jo etukäteen, että tapahtuma olisi joko peruttava, tai järjestettävä tappiolla. Halusimme kuitenkin kokemuksen kannalta järjestää tapahtuman. (mt.)

Tapahtumapaikkana oli Vaajakosken urheilutalo. Ongelmaksi koitui, että urheilutalolla ei ollut erillistä inva-WC:tä, vaan kaikki WC:t olivat normaalimitoituksisia ja normaallivarustuksisia ja ne sijaitsivat lisäksi portaiden alapäässä. Ulko-ovella ei ollut kunnollista luiskaa, joten jouduimme käyttämään lastulevyjä luiskana, joka lopulta rikkoutui monen pyörätuolin painosta. Meillä ei ollut mahdollisuutta vaihtaa tapahtumapaikkaa, koska urheilutalo oli edullinen ja muuten käyttöön sopiva. Urheilutalolla oli tarvittavat kalusteet, astiat ja äänentoistolaitteet, joita saimme käyttää. Tuollaiset asiat eivät kuitenkaan paikalle saapuneiden menoa haitanneet, vaan tunnelma oli katossa, kun orkesteri alkoi soittaa. (mt.)

Keväthulinat alkoivat kello 17.00 iltapäivällä. Juontajamme aloitti avausjuonnon kello 17.15, jossa toivotettiin kaikki tapahtumaan tulleet tervetulleiksi ja kerrottiin mitä illan aikana tapahtuu. Sisäänpääsyyn sisältyneet kahvin ja pullan sai hakea itse haluamaansa aikana pääsylippua vastaan. Pidimme kahvilaa auki koko tapahtuman ajan,

mehua tarjoilimme koko illan. Muutaman kahvilautasen alle olimme myös piilottaneet kukkakuvion, ja sellaisen löydettyään sai palkinnon. Kello 17.30 Astra-yhtye aloitti soittamisen. Yrityksemme jäsenet tanssivat halukkaita koko illan. Kello 18.30 yhtye piti puolen tunnin tauon. Väliajalla juontajamme kertoi aulaan sijaitsevasta tervehdysseinästä, ja jaoimme värikyniä ja paperia pöytiin. Soitimme taustamusiikkia cd-levyiltä ja meillä oli myös renkaanheittopeli, joka osoittautui menestykseksi. Peliä halusivat kokeilla kaikki, joille se oli fyysisesti mahdollista, myös avustajat innostuivat pelistä. Palkinnoksi onnistumisesta sai valita käyttöesineen tai karamellin. Kello 19.00 Astra-yhtye aloitti soiton uudelleen. Meillä oli heti tauon jälkeen tanssikisa, johon halukkaat saivat osallistua. Tanssikisamme ideana oli tanssia villeimmät ja parhaimmat liikkeet yksin tai yhdessä. Osa tapahtuman kävijöistä oli jo lähtenyt tauon aikana, mutta melkein kaikki paikallaolijat osallistuivat tanssikisaan. Tanssikisan kolme parasta palkittiin. Keväthulinat päättyivät kello 20.00, ja erään asuntolan asukkaat olivat aivan loppuun asti. He olivat myös innokkaimpia tanssijoita.

Yritimme huomioida kyselyiden pohjalta mahdollisimman paljon kehitysvammaisia ja heidän tarpeitaan. Olimme varautuneet Papunetin maksuttomasta kuvapankista tulostamillamme kuvilla, ja laitoimme esimerkiksi rahan kuvan lipunmyyntipisteelle. Kahvilassa meillä oli ruuan ottoon liittyä kuvia. Siirsimme kahvilapisteen yläkerrasta juhlatilaan, jossa tanssi ja musiikkikin olivat. Peitimme myös nuolimerkinnän, joka näytti kahvilan sijainnin yläkertaan. Wc-tilat olivat selkeästi merkitty jo talon puolesta. Käytimme paljon värejä koristelussa, kankain, kukin ja valojen avulla. Yrityksessämme oli paljon käsitöistä kiinnostuneita ihmisiä, joten koristelu oli meille erittäin mielekästä. Valot olivat kuitenkin tavallisia jouluvalon tapaisia valoköynnöksiä, emme käyttäneet vilkkuvia valoja. Jonotuksen välttämiseksi kahvilamme oli auki koko illan, ja kahvin sai hakea milloin vain. Mehua ja vettä tarjoilimme koko ajan nestehukan välttämiseksi. Ohjelmassa olimme huomioineet elävän musiikin tarpeellisuuden, ja siksi meillä oli kehitysvammaisille aiemminkin esiintynyt Astra-yhtye tapahtumassamme. Muuta ulkopuolista esiintyjää emme tarvinneet. Hoidimme itse kaiken muun: juontamisen, kilpailut, koristelun, kahvilatyön ja loppusiivouksen. Liikunnallisina ohjelma-
numeroina meillä oli tanssikisa ja renkaanheittopeli. Taukoa Astra-yhtye piti puoli tuntia, jotta kaikki ehtisivät käymään asioillaan ja hieman hengähtää tanssin ohessa. Tervehdysseinän kautta sai antaa palautetta, mutta myös näyttää luovuutensa piirtämällä terveisiä.

Tanssitilana käytettiin isoa juhlasalia ja olimme myös sijoittaneet sinne pöydät ja tuolit kahvitukseineen. Näin mahdollistimme, että elävää musiikkia sai nauttia myös istuen. Pöydät olivat tarpeeksi etäällä toisistaan, jotta pyörätuolillakin mahtui pöydän ääreen. Pöydät olivat tanssisalin laidoilla, jotta tanssiminen onnistui ilman esteitä ja mahdollisia tapaturmia välttäen. Tanssitila oli valaistu hämärästi, mutta aulaassa oli normaalivalaistus. Tanssisalin ovi oli koko ajan auki aulaan, jotta kulku olisi esteetöntä. Aulaassa oli myös rauhallisia paikkoja ja muutama penkki hoitotyötä ja mahdollisia konflikteja ajatellen. Inva-wc oli ainoa asia johon emme pystyneet enää vaikuttamaan, mutta tiedotimme siitä ennen tapahtumaa asuntoloihin ja toimintakeskuksiin. Itse olimme pukeutuneet pirteisiin väreihin ja olimme kaikki mukana tapahtumassa koko illan tanssittamassa ja viihdyttämässä tapahtumassa olleita.

Oppimisen kannalta oli erittäin hyvä, että saatoimme tapahtuman loppuun asti. Saimme paljon uusia kehittämisideoita tapahtumien järjestämiseen. Yrityksemme jäsenistä kaksi on liittynyt Osuuskunta Tähtiklaaniin, mitä kautta heillä on mahdollisuus jatkaa tapahtumien tuottamista kehitysvammaisille.

3 TAUSTAA

3.1 Kehitysvammaisuuden määritelmiä

Kehitysvamma sanassa on kaksi osaa: kehitys ja vamma. Vamma on englanniksi handicap, joka tarkoittaa estettä, kuormaa. Alun perin sana on lähtöisin englantilaisesta urheiluterministä hand in cap. Ylivoimaisen hyvät urheilijat saivat jonkinlaisen taakan, jotta kilpailusta tulisi oikeudenmukaisempi tai jännittävämpi. 1950-luvulta lähtien sanaa handicap eli vamma on myös alettu käyttää merkitsemään vaikeuksia, jotka johtuvat fyysisestä tai psyykkisestä vammasta tai heikentyneestä toimintakyvystä. (Molander 1989, 29.)

Maailman terveysjärjestö WHO:n on määritellyt vamman seuraavanlaisesti: Puute, sairaus tai vahingoittuminen, joka voi johtaa jonkinlaiseen heikentyneeseen toimintaan, josta voi tulla vamma. Puute merkitsee, että henkilöltä puuttuu jotakin tai jokin hänen kehossaan tai psyykessään toimii huonosti ja vahingoittuminen on pysyvä. Toiminnan heikentyminen tarkoittaa, että on olemassa sellaista, mitä henkilö ei itse kykene tekemään normaalilla tavalla tai normaalissa laajuudessa. Se voi olla liikuntaeste, huono kuulo tai kehitysvammaisen heikentynyt älyllinen suorituskyky. Heikentynyttä toimintakykyä ei voida kokonaan parantaa, mutta sitä voidaan hoitaa. Vammaisia henkilöitä voidaan pyrkiä auttamaan heidän vammansa lieventämiseksi esimerkiksi apuvälineiden avulla, muuttamalla ympäristön vammaiselle sopivaksi, koulutuksen avulla ja edistämällä vammaisiin kohdistuvien asenteiden muuttamiseksi. (Molander 1989, 29–30.)

Kehitysvammaisuus on yläkäsite, josta on erilaisia ilmenemismuotoja, jotka vaikeuttavat oppimista sekä päivittäisistä toimista selviytymistä. Kehitysvammaisilla on rajoituksia älyllisissä toiminnoissa eli henkilö pystyy käsittelemään vain pienen määrän informaatiota kerralla. Rajoitukset ilmenevät myös hitautena ja vaivalloisuutena. Kehitysvammaisuuteen liittyy haasteita adaptiivisessa käyttäytymisessä, eli niissä käsitteellisissä, sosiaalisissa ja käytännöllisissä taidoissa, joita ihmiset tarvitsevat selviytyäkseen jokapäiväisessä elämässä. Kehitysvammaisilla puutteet käsitteellisissä taidoissa ilmenevät muun muassa oman äidinkielen ymmärtämisessä, puheessa, luke-

misessa, rahan käytössä ja aikakäsitteen hallinnassa. Sosiaalisissa taidoissa heillä saattaa olla puutteita solmia ja ylläpitää ihmissuhteita, ominaista on myös tilannetajun puutteellisuus, vastuullisuus, oman turvallisuuden huolehtiminen. He eivät myöskään osaa tiedostaa lakeja ja normeja. Haasteita aiheuttavat myös puutteet käytännöllisissä toimissa, kuten omasta hygieniasta huolehtimisessa, itsenäisessä asumisessa, työskentelyssä, liikkumiseen ja vapaa-aikaan liittyvissä toiminnoissa. Kehitysvammaiset tarvitsevat näissä ulkopuolista apua, toiset enemmän ja toiset vähemmän. Elleivät älylliset rajoitukset vaikuta toimintakykyyn, kyseessä ei ole kehitysvammaisuus. (Vernerinet 2010a; Kehitysvammaliitto ry 1995, 15, 23.)

Kehitysvammaisuudesta puhutaan, kun kehitysvammaisuus todetaan ennen 18 vuoden ikää. Joissakin tapauksissa kehitysvammaisuus ilmenee heti syntymän jälkeen, mutta tavallisemmin se tulee ilmi lapsen ensimmäisten elinvuosien aikana, kun lapsen kehitys ei etene odotetulla tavalla. Kehitysvammaisuus on yleensä elinikäinen, joten elämänkaariajattelu on välttämätön jokaisen kehitysvammaisen kohdalla. Tutussa ympäristössään ja tuttujen ihmisten kanssa kehitysvammaisen pystyy toimimaan hyvinkin itsenäisesti. Toimintakyky ja rajoitukset on otettava huomioon mietittäessä kehitysvammaiselle esimerkiksi asuintiloja. Kaikkia toimintakyvyn rajoituksia ei voi selittää kehitysvammaisuudella. Näkö- ja kuulovammat saattavat jäädä huomioimatta, jolloin ne pahentavat kehitysvamman aiheuttamia vaikeuksia. Monia haittoja tai vammoja voidaan hoitaa tai kuntouttaa, ainakin osittain. Oikeilla hoidoilla ja yksilöllisillä tukitoimilla kehitysvammaisen toimintakyky paranee. (Vernerinet 2010a.)

Älyllisesti vajaakykyinen ihminen saattaa siirtyä elämänkaarensa aikana vuorotellen kehitysvammaisuuden määritelmän sisä- ja ulkopuolelle. Joillakin kehitysvammaisuus saattaa olla eräänlainen jaksoittain lievittyvä ja uusiutuva tila. Älylliset rajoitukset ovat kuitenkin elinikäisiä, ja myös uusiutumisen mahdollisuus on elinikäinen. Henkilö saattaa saada kehitysvammaisuuden leiman pois, jos hän ei ole esimerkiksi tarvinnut käyttämiään tukitoimia sosiaalisissa tilanteissa, mutta joutuu kuitenkin palaamaan diagnoosin piiriin tarvitessaan tukitoimia toimintakyvyn heiketessä. Jos henkilö on täyttänyt kehitysvammaisuuden kriteerin, merkittävien toimintakyvyn rajoitusten vaara on aina olemassa. Sillä on kuitenkin tärkeä merkitys juridisten oikeuksien ja palvelujen saannin vuoksi, koska näiden oikeuksien tulisi olla elinikäisiä. (Kehitysvammaliitto ry 1995, 29.)

3.2 Kehitysvammaiset ja lainsäädäntö

Perustuslaki on lainsäädännön ja julkisen vallan käytön peruspilari Sisältäen säännökset valtion järjestysmuodosta, ylimpien valtioelinten suhteista ja yksilön perusoikeuksista. Suomen viimeisin perustuslaki tuli voimaan 1. maaliskuuta 2000 (Oikeusministeriö 2011). Suomen perustuslain toiseen lukuun on lueteltu meille jokaiselle kuuluvat perusoikeudet, joita ovat muun muassa yhdenvertaisuus, oikeus elämään sekä henkilökohtaiseen vapauteen ja koskemattomuuteen, liikkumisvapaus, yksityiselämän suoja, oikeus maksuttomaan perusopetukseen ja työhön sekä omaan kieleen. Kuudennen lakipykälän mukaan ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä, eikä ketään saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan muun ohella terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn vuoksi. Jokaisella, joka ei itse kykene hankkimaan ihmisarvoisen elämän edellyttämää turvaa, on oikeus toimeentuloon ja huolenpitoon. Perustuslailla taataan jokaiselle oikeus perustoimeentulon turvaan työttömyyden, sairauden, työkyvyttömyyden ja vanhuuden aikana sekä lapsen syntymän ja huoltajan menetyksen perusteella. Julkisen vallan on turvattava jokaiselle riittävät sosiaali- ja terveystalvet ja edistettävä väestön terveyttä. (Verne-ri.net 2011b; Perustuslaki 731/1999 § 6 ja § 19.)

Vammaispalveluista on säädetty kaksi eri lakia, vammaispalvelulaki ja kehitysvammalaki. Vammaispalvelulaissa on tarkoituksena edistää vammaisen henkilön edellytyksiä elää ja toimia muiden kanssa yhdenvertaisena jäsenenä yhteiskunnassa sekä ehkäistä ja poistaa vammaisuuden aiheuttamia haittoja ja esteitä. Tässä laissa tarkoitetaan vammaisella henkilöä, jolla vamman tai sairauden johdosta on pitkäaikaisesti erityisiä vaikeuksia suoriutua tavanomaisista elämän toiminnoista. Kunnan on huolehdittava, että vammaisille tarkoitettut palvelut ja tukitoimet ovat sisällöltään ja laajuudeltaan sellaisia kuin kunnassa esiintyvä tarve edellyttää. Laissa on säädetty, että sosiaalilautakunnan ja kunnan muiden viranomaisien kanssa on edistettävä ja seurattava vammaisten henkilöiden elinoloja sekä pyrittävä ehkäisemään epäkohtien syntymistä ja poistamaan haittoja, jotka rajoittavat vammaisen toimintamahdollisuuksia ja osallistumista. Kunnan on huolehdittava, että kunnan palvelut soveltuvat myös vammaiselle ottaen huomioon heidän esittämät tarpeet ja näkökohdat. Vammaiselle henkilölle kuuluu palveluita, joissa annetaan kuntoutusohjausta ja sopeutumisvalmennusta. Näitä voidaan antaa myös vammaisen lähiomaiselle tai hänestä huolehti-

valle. Näihin palveluihin kuuluvat päivätoiminta, henkilökohtainen apu ja henkilökohtaisen avun järjestämistavat. Näillä mahdollistetaan vammaisen sekä vaikeasti vammaisen henkilön heidän itsemääräämisoikeus. Vammaisten henkilöiden edistämiseksi kunnan tulee toimia yhteistyössä eri viranomaisten, laitosten, vammaisjärjestöjen sekä muiden yhteisöjen kanssa, joiden toiminta läheisesti liittyy vammaisten henkilöiden elinoloihin. Kunnanhallitus voi asettaa vammaisneuvoston, jonka tehtävänä on edistää ja seurata kunnallishallinnon aloilla tapahtuvaa toimintaa vammaisten kannalta. Neuvosto voi tehdä aloitteita ja esityksiä, joilla on merkitystä vammaisten henkilöiden elämisessä ja suoriutumisessa. Vammaisilla ja heidän omaisillaan on oltava vammaisneuvostossa riittävä edustus. (Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista 380/1987 § 1, 2, 3, 6, 7, 8, 12, ja 13.)

Kehitysvammalaissa on säännökset erityishuollosta henkilölle, jonka kehitys tai henkinen toiminta on estynyt tai häiriintynyt synnynnäisen tai kehitysiässä saadun sairauden vuoksi. Erityishuollon tarkoitus on edistää tällaisen henkilön suoriutumista päivittäisistä toiminnoista, sopeutumista yhteiskuntaan sekä turvata hänen hoito ja huolenpito. Erityishuoltoon kuuluvat kehitysvammalain mukaan muun muassa tutkimus, terveydenhuolto, tarpeellinen ohjaus, kuntoutus sekä toiminnallinen valmennus, työtoiminnan ja asumisen järjestäminen sekä muu yhteiskunnallista sopeutumista edistävä toiminta, henkilökohtaisten apuneuvojen ja apuvälineiden järjestäminen, yksilöllinen hoito ja huolenpito sekä muu tarpeellinen erityishuolto. (Vernerinet 2011c; Laki kehitysvammaisten erityishuollosta 519/1077 § 1 ja 2.)

Suomen hallitus on tehnyt vammaispoliittisen ohjelman, VAMPON. Ohjelmassa linjataan vuosien 2010–2015 konkreettiset vammaispoliittiset toimenpiteet. Ohjelman tavoitteena on yhteiskunta, jossa toteutuvat vammaisten henkilöiden yhdenvertaisuus, osallisuus, itsemääräämisoikeus ja syrjimättömyys. Kokonaisvaltaisen vammaispolitiikan toteutumiseksi tarvitaan julkisen sektorin lisäksi myös yksityisen sektorin panostusta. Vammaispoliittisessa ohjelmassa varmistetaan monipuolisin keinoin, että palvelut, tuotteet ja ympäristö ovat kaikkien ihmisten saatavilla. Ohjelman tavoitteena on varmistaa, että vammaisilla on mahdollisuus osallistua taide- ja kulttuuritapahtumiin yhdenvertaisesti muiden kanssa. On tuettava myös vammaisten mahdollisuuksia toimia kulttuurin tekijöinä. Esteettömyyttä korostetaan vammaispoliittisessa ohjelmassa erityisen paljon. (Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö 2010.)

3.3 Kehitysvammaiset ja kulttuuri

Kulttuuria kaikille -työryhmä on tehnyt jo vuonna 2002 julkaisun, jossa se on tutkinut vammaisten ihmisten mahdollisuuksia kouluttautua taiteen alalla, toteuttaa taideprojekteja sekä heidän saavutettavuuttaan kulttuuritarjonnalle. Työryhmä koki työn tärkeäksi, koska linjanveto vammaisista ja kulttuurista puuttui kokonaan. Keskeisimmäksi ongelmaksi nousi määrärahojen vähyys. Kulttuurihallinnolta puuttuu vammaiskulttuuriin ja kulttuurin saavutettavuuteen liittyvä poliittinen linjanveto. Saavutettavuuden tiedottamisessa nähtiin myös puutteita. (Opetusministeriö 2002.)

Kulttuuritarjonta on saavutettavaa kun sitä pystytään tarjoamaan mahdollisimman monelle ja osallistuminen on helppoa ja esteetöntä. Saavutettavuus mahdollistaa kaikkien osallistumisen kulttuuritoimintaan haluamallaan tavalla. Saavutettavuudella tarkoitetaan myös yhdenvertaisuutta ja syrjimättömyyttä. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2006.) Ketään ei saa asettaa huonompaan asemaan iän, sukupuolen, vamman tai muun syyn vuoksi (Yhdenvertaisuuslaki 21/2004 § 6).

Saavutettavuutta voidaan parantaa poistamalla ennakkoluuloja ja -asenteita. Esteitä voivat olla tiedotus, markkinointi, rahoitus ja tiedonpuute. Hyvän saavutettavuuden edellytyksenä on, että kulttuuripalvelujen tuottajat ja rahoittajat ovat tietoisia olemassa olevista esteistä. Useimmiten esteet johtuvat tietämättömyydestä ja tahattomista asenteista. Rahoituspäätöksenteossa ei välttämättä oteta huomioon, että kulttuuripalvelujen käyttäjät liikkuvat, toimivat, käyttävät aistejaan ja käsittelevät tietoa monin eri tavoin. Saavutettavuuden parantamiseksi täytyy ottaa huomioon erityisryhmien tarpeet. (mt.)

Vammaisten ja muiden erityisryhmien piiriin kuuluvien ihmisten osallistumisen esteenä ovat usein rakennetun ympäristön fyysiset tekijät. Osallistumista saattavat hankaloittaa esimerkiksi kulkureitti, hissien pienuus tai sen puute, wc-tilojen soveltumattomuus, liian korkealla olevat palvelutiskit, pyörätuolipaikkojen puute sekä vähyys ja levähdyspaikkojen puute yleisötiloissa. Ohjeistuksesta huolimatta rakennusten esteettömyys ei aina toteudu toivotulla tavalla. Tärkeintä olisi jo suunnitteluvaiheessa turvautua esteettömyyden asiantuntijoihin. Opetusministeriö edellyttää omassa rakentamishankkeita koskevassa ohjeistuksessaan valtionavustuksen hakijoita kiinnit-

tämään huomion tilojen esteettömyyteen ja saavutettavuuteen. Vanhojen rakennuksien restauroimisessa täytyy erityisesti huomioida esteettömyyttä. (mt.)

Erilaisten teknisten apuvälineiden lisääminen kuten induktiosilmukka tai teknisten laitteiden yhteensopivuus puhesyntetisaattorin ja pistekirjoituksen kanssa helpottavat osallistumista tapahtumiin. Taloudellista saavutettavuutta on parannettu esimerkiksi pääsylippuhintojen kautta. Erityisryhmiin kuuluvien henkilöiden osallistumisen kannalta on tärkeää, että heidän mukanaan olevan avustajan, tulkin, oppaan tai ohjaajan sisäänpääsy kulttuurilaitoksiin on maksutonta. (mt.)

Kulttuurin saavutettavuutta parantaa hyvin suunniteltu tiedottaminen. Vähemmistö- ja erityisryhmien kannalta tämä tarkoittaa, että esitteet ovat selkeitä visuaalisesti sekä kielellisesti, tiedottamista eri kielillä muun muassa viittomakielellä, mainonnan kohdistamista vähemmistöjen omille tiedotusvälineille. Tiedottamisessa on tärkeää mainita esteettömyydestä esimerkiksi pyörätuolisymbolin avulla. (mt.)

Opetusministeriöllä on käytettävissään määrärahoja, jotka ovat suunnattu erityisesti kulttuuri- ja vammaisvähemmistöille sekä kulttuurin saavutettavuuden parantamiseen. Monilla kulttuurilaitoksilla ja kulttuurialan toimijoilla on halua ja kiinnostusta parantaa toimintojensa saavutettavuutta, sen todistaa vuonna 2005 hakukierrokselta saadut kokemukset. Vuonna 2005 alettiin myöntää rahaa erityisesti saavutettavuutta parantaviin hankkeisiin. (mt.)

Opetusministeriön Taide ja kulttuurin saavutettavuus toimenpideohjelman tavoitteena on edistää kulttuurin saavutettavuutta. Edistämistoimenpiteitä pystytään toteuttamaan olemassa olevilla määrärahoilla ja lisäresursseilla. Opetusministeriö seuraa taide- ja kulttuurilaitosten saavutettavuuden kehittymistä selvitysten ja kyselyiden avulla. Opetusministeriö kerää palautetta vähemmistö- ja erityisryhmiltä tämän toimenpideohjelman toteutumisesta oman kehittämistyönsä pohjaksi. Vuoden 2011 aikana opetusministeriö laatii toimenpideohjelman toteutumisesta ja toimenpiteiden vaikutuksista kokonaisarvion, joka toimii perustana jatkotoimille. (mt.)

4 MENETELMÄT

Etukäteiskysely kehitysvammaatyöntekijöille

Etukäteiskyselyn tarkoituksena oli ottaa selvää, mitä seikkoja on otettava huomioon järjestettäessä tapahtumia kehitysvammaisille (liite1). Lähetin kyselyitä Jyväskylän asuntoloihin ja toimintakeskuksiin, vastauksien pohjalta toteutimme tapahtuman. Tein kyselystä selkeän ja helppolukuisen, jotta kysymyksien ymmärtämiseen ei kuluisi turhaa aikaa työntekijöiltä. Varmistaakseni kyselylomakkeen soveltuvuuden sosiaalialalla työskenteleville luetin valmiin kyselylomakkeen yrityskumppanillani Etta Kuuselalla, koska hänellä on kokemusta kehitysvammaisten kanssa työskentelystä. Lisäksi lomakkeen selkeyden tarkisti sairaanhoitajaopiskelijatuttavani.

Kysely lähetettiin paperiversiona, koska harvoissa työpaikoissa on tietokoneita työntekijöiden käytössä, eikä heillä myöskään ole aikaa täyttää lomaketta sähköisesti. Postitin kyselyt helmikuussa 2010 palautuskuorineen, joissa oli jo osoitetietoni valmiina. Kyselyn lähettämiseen pyysin lupaa jokaiselta asuntolan ja toimintakeskuksen palvelupäälliköltä. Lähetin kyselyitä noin 90 kappaletta, mutta sain takaisin ainoastaan kahdeksan. Kyselyitä lähetin kolmelle palvelupäällikölle, jokaiselle 30 kappaletta. Lisäksi yrityskumppanini Etta Kuusela vei omalle työpaikalleen, kehitysvamma-asuntolaan kyselyitä. Arvioisin saaneeni kyselyitä yhteensä noin viidestä toimintakeskuksesta sekä asuntolasta. Tämä määrä oli kuitenkin riittävä laadulliseen opinnäytetyöhöni ja meidän tapahtumamme kokoon nähden. Loput neljä kyselylomaketta palautui minulle myöhemmin tapahtuman jälkeen, koska osoitetietoni olivat kuoressa väärät. Heidän palautuskuorensa oli hävinnyt ja he pysyivät minulta puhelimitse osoitetietoni, mutta he olivat kuulleet katuosoitteeni väärin. Yhteensä sain lomakkeita takaisin kaksitoista. Kyselyyn vastattiin anonyymisti.

Kysely koostui kahdeksasta kysymyksestä, ja niiden lisäksi myös vapaan sanan osiosta. Aluksi tiedusteltiin vastaajien taustatietoja (kysymykset 1–3): vastaajan ikä, ammatti ja työnkuva sekä kuinka kauan on työskennellyt kehitysvammaisten parissa. Tapaustutkimuksen kannalta oleellisimpia kysymyksiä olivat (kysymykset 4–5): seikkoja, joita on otettava huomioon järjestettäessä tapahtumia kehitysvammaisille. Lopuksi on kysymys mielikuvista ja mielipiteistä kulttuuritarjonnasta kehitysvammaisille

(kysymykset 6–7, 8). Sisällytin lomakkeeseen vielä vapaan sanan osion, jos vastaajalla olisi vielä jotakin tietoa, jota en ollut huomioinut kyselyssä.

Palautteen keruu Keväthulinoista

Palautekyselyllä pyrittiin saamaan palautetta ja kehitysideoita tapahtumasta. Laitimme heti tapahtuman jälkeen jokaiselle osallistuneelle asuntolalle ja toimintakeskukselle sähköpostiviestin palautteesta. Palautetta kerättiin myös itse tapahtumassa. Meillä oli tervehdysseinä, johon asiakkaat ja avustajat saivat jättää viestejä sanoin ja kuvin, koska halusimme saada myös asiakkaiden kokemuksia tapahtumasta. Jaoimme värikyniä ja papereita pöytiin valmiiksi ja juontajamme kertoi tervehdysseinästä asiakkaille. Koimme tervehdysseinän paremmaksi kanavaksi palautteelle kuin esimerkiksi suljetun laatikon, johon olisi voinut tiputtaa palautteensa. Tapahtumassamme oli eri vamma-asteita edustettuna, joten tervehdysseinän kautta jokainen pystyi ilmaisemaan tunteensa. Palautelomake olisi ollut liian vaikeaselkoinen ja halusimme, että jokainen paikallaolija saa äänensä kuuluviin ja tulee huomioiduksi. Tervehdysseinä oli myös heille eräänlainen ohjelmanumero, koska siinä sai itse toteuttaa itseään ja tuotos tuli kaikkien nähtäville. Sähköisesti saimme vain yhden palautteen, mutta se oli yhteispalaute kymmeneltä osallistuneelta asiakkaalta ja heidän avustajiltaan.

Haastattelu

Haastattelun avulla pyrin saaman lisätietoa kehitysvammaisille suunnatuista tapahtumista, joten haastattelin tapahtumamme jälkeen vammaisjärjestö Kynnys ry:n Turun toimipisteen kulttuurikoordinaattoria Pia Bartschia syksyllä 2010. Haastattelu toteutettiin vammaisjärjestö Kynnys ry:n Turun toimitiloissa Turun keskustassa. Haastattelussa käytin apunani tekemääni haastattelurunkoa (liite 3). Bartsch on koulutukseltaan valokuvaaja artemomi (AMK) ja hän on työskennellyt kehitysvammaisten parissa vuodesta 2004, Kynnys ry:ssä vuodesta 2006. Koin, että hänellä on tarpeeksi tietoa kehitysvammaisten kanssa työskentelystä, joten valitsin hänet haastatteluun. Hän on myös lähempänä omaa ammattialaani kuin kyselyyn vastanneet sosiaalialan henkilöt.

5 ANALYYSI

Kyselystä tullutta aineistoa käytettiin tapahtumasuunnittelussa. Siitä saatiin monipuolista tietoa, jota kulttuurituottajan tarvitsee ottaa huomioon kun suunnittelee tapahtumia kehitysvammaisille. Tässä kappaleessa avataan kyselyä kohta kohdalta erittäin tarkasti. Tapahtumasta saatiin myös palautetta kehitysvammaisilta ja heidän avustajiltaan. Tapahtuman jälkeen tehty haastattelu avasi uusia näkökulmia kehitysvamma-tapahtumista ja niiden merkityksestä myös itse tapahtumien järjestäjälle.

5.1 Etukäteiskysely kehitysvammatyöntekijöille

Vastaajat olivat iältään 23–58-vuotiaita. Yksi vastaaja ei ollut laittanut ikäänsä. Ammateiltaan he olivat ohjaajia, sosionomeja (AMK), vajaamielisairaanhoitaja ja lähihoitaja. Kahdeksan henkilöä oli ohjaajia. Heillä on kuitenkin oltava jokin sosiaalialan koulutus kuten perushoitaja, lähihoitaja tai sairaanhoitajan koulutus taustalla, vaikka he eivät sitä maininneetkaan. Vastaajien työnkuvia olivat kehitysvammaisten hoito, ohjaus, huolenpito sekä työ- ja päivätoiminnan ohjaus. Vastaajilla oli työkokemusta kehitysvammaisten kanssa työskentelystä kahdesta kuukaudesta 36 vuoteen.

Vastaajan kokemus vaikutti paljon vastauksien laajuuteen. Vanhemmat ja kehitysvammaisten kanssa pitkään työskennelleet vastasivat lomakkeeseen lyhyesti ja informatiivisesti. Nuoremmat, jotka olivat työskennelleet noin yhden tai kaksi vuotta kehitysvammaisten parissa vastasivat pitkästi ja erittäin tarkasti lomakkeeseen. Huolimattomasti ja tyhjiä kohtia jättivät eniten noin kymmenen vuotta alalla työskennelleet. Arvelisin, että nuoremmilla on vielä intoa ja ideoita keskittyä lomakkeen täyttöön. He ovat varmasti myös itse tehneet lähiaikoina päättötöitään, joten tietävät vastauksien tärkeyden opinnäytetyöntekijälle.

Vastauksien selkiyttämiseksi numeroin vastaukset yhdestä kahteentoista. Numerot yhdeksän – kaksitoista ovat vastaukset, jotka tulivat minulle vasta tapahtuman jälkeen.

5.1.1 Tapahtumasuunnittelu kehitysvammaisille

Lomakkeessa kysyn kohta kohdalta mitä seikkoja on otettava huomioon kehitysvammaisten tapahtumaa suunniteltaessa. Ensimmäiseksi kysyin kulusta, toiseksi wc-tiloista, kolmanneksi ohjelmasta, neljänneksi ärsykkeistä, viidenneksi vammaasteiden vaikutuksista sosiaalisissa tapahtumissa ja viimeiseksi laitoin kohdan muuta huomioitavaa. Viimeisellä kohdalla ajattelin vielä saavani jotain erityistä huomioitavaa, jota itselleni ei ole tullut huomioitua kyselyä laatiessani. Tällä tavoin annoin heille myös mahdollisuuden kertoa tärkeitä asioita, joita tarvitsee ottaa huomioon. Tapahtumasuunnittelun jälkeen kysyin heiltä miten hoitotyö näkyy tapahtumissa. Pyysin kuvailemaan konkreettisesti työtehtäviä.

Kulku

Kulun pitää olla esteetön, selkeä, ja helppo. Turvallisuuteen kiinnittäminen nousi ykkösasiaksi vastaajien kesken, koska liikutaan pyörätuolilla ja kävelevillä saattaa olla kömpelyyttä liikkumisessa. Tarvitaan riittävän isot tilat, jotta pyörätuolilla liikkuminen on helppoa ja avustaminen onnistuu. Myös selkeät opasteet tapahtumapaikalla koettiin tärkeiksi, varsinkin jos kyseessä on isompi tapahtuma ja paikalla on paljon ihmisiä. (Vastaajat 1-8.) Selkeyttä korostivat myös myöhemmin vastanneet ja heiltä nousi esiin myös aikataulun jousto, koska kehitysvammaisilla kestää siirtyä ja jonottamiseen menee myös enemmän aikaa. (Vastaajat 9–12.)

Wc-tilat

Inva-wc:n täytyy olla tarpeeksi iso, jotta myös avustaja mahtuu sinne. Inva-wc:itä toivottiin olevan enemmän kuin yksi, varsinkin isoissa yleisötapahtumissa. Apuvälineitä täytyy löytyä inva-wc:istä. Näitä apuvälineitä ovat tukikaiteet, käsisuihku, käsien desinfiointiaine sekä opasteita ja ohjeita hygieniaan toivottiin, koska kaikki eivät tarvitse avustajaa wc-toimiin, mutta opasteita kylläkin. (Vastaajat 1–8.) Lisäksi toivottiin myös ovellisia wc:itä miehille riittävästi. Selkeiden opasteiden ja esteettömyyden tärkeyttä myös korostettiin. (Vastaajat 9–12.)

Ohjelma (kesto, sisältö)

Musiikki nousi ykkösasiaksi vastaajilla. Ohjelma ei saa olla liian pitkä korkeintaan 60 minuuttia kerrallaan, minkä jälkeen väliaika. Väliajan toivottiin olevan tarpeeksi pitkä,

koska wc-käynnit vievät heillä enemmän aikaa. Ohjelman toivottiin olevan monipuolinen, selkeä, mutta sisällössä saa kuitenkin olla melkein mitä tahansa kunhan on tarpeeksi havainnollistavaa, hauskaa ja eloisaa. Kehitysvammaiset pitävät musiikin lisäksi näytelmistä, konserteista, liikunnasta ja taikatempuista. Vastaajan 1 mielestä mielikuvitus on vain rajana kehitysvammaisille suunnitellussa ohjelmassa. Toivottiin kuitenkin, että lapsille on lapsille suunnattua ohjelmaa ja aikuisille aikuisten ohjelmaa. Ikä on hyvä huomioida kun suunnittelee ohjelman kehitysvammaisille. Puhe ei saa olla liian monotonista ja myös kuvia voi käyttää apuvälineenä. (Vastaajat 1–8.) Erilaisia työpajoja ja -pisteitä, kuten tanssia, karaokea, kauneudenhoitoa suositeltiin. Sisälöstä olisi hyvä löytyä jokaiselle jotakin, jotta tulisi huomioitua apuvälineet ja rajoitukset. Urheilutapahtumia ja keilailuakin ehdotettiin. (Vastaajat 9–12.)

Ärsykkeet (valot, äänet, värit, toiset ihmiset yms.)

Kaikki vastaajat (1–12) kielsivät vilkkuvat strobovalot, jotka voivat laukaista epileptiakohtauksia. Värejä saa olla muuten paljon tapahtumissa. Yllättävät pamaukset tai kovat äänet eivät ole myöskään kehitysvammaisille mieluisia, vaikka vastaaja 1 sanookin, kehitysvammaisten on opittava, että konserteissa saattaa tulla kovia ääniä, koska ne kuuluvat esityksen kulkuun. Tungosta ja turhaa jonottamista kannattaa myös välttää. (Vastaajat 1–8.) Kovista äänistä olisi kuitenkin hyvä mainita jo esitteessä, jotta niihin tiedettäisiin varautua. Valaistuksen on oltava hyvä tapahtumassa. On myös oltava mahdollisuus myös vain seuraamiseen, jos ei halua osallistua esimerkiksi työpajoihin. Ihmisiä on kuitenkin hyvä olla ympärillä ja vastaajat korostavatkin integraation merkitystä. (Vastaajat 9–12.)

Vamma-asteet sosiaalisissa tapahtumissa

Aistivammat on hyvä huomioida, mutta ne eivät ole este osallistumiselle. Avustajia on oltava paikalla riittävästi. Näkövammaisen ei pärjää yksin vieraassa ympäristössä, ja pyörätuolilla tai kävelypyörällä liikkuva tarvitsee esteettömän kulun. Levoton ja äänekäs osallistuja saattaa häiritä muita osallistujia, mutta silloin kannattaa miettiä oikeaa sijoittamista tapahtumassa. Kommunikointiongelmia saattaa esiintyä, jos vastapuoli ei ymmärrä mitä toinen haluaa sanoa. Onneksi on olemassa apuvälineitä, joilla voi kommunikoida. Kaikki eivät välttämättä viihdy suuressa ihmismäärässä. (Vastaajat 1–8.) Myös jälkimmäiset vastaajat mainitsevat avustajan merkitystä, jotta kehitys-

vammainen pärjää sosiaalisissa tilanteissa. Aistivammojen huomioiminen on myös mainittu. Vastaaaja 10 oli jättänyt tämän kohdan tyhjäksi. (Vastaaajat 9, 11–12.)

Muuta huomioitavaa

Lomakkeessa oli vielä kohta, johon sai laittaa vielä asioita joita tulee huomioida kun suunnittelee kehitysvammaisille tapahtumia. Aikaisemmista vastaajista vastaaajat 2–3, 5 ja 8 jättivät vastaamatta. Muuta huomioitavaa kohdassa todettiin, että mahdollisissa puhe-esityksissä on puhuttava selkokielellä ja vaikeita sanoja välttämällä. Esteettömästä kulusta myös mainittiin ja istumismahdollisuutta pidettiin myös tärkeänä. Ruoka- ja juomapisteen on oltava kulun suhteen selkeitä sekä esteettömiä. Etenkin isoissa tapahtumissa on tärkeää, että kassoja on tarpeeksi jonojen välttämiseksi. Tukiviittomia ja PCS-kuvia on hyvä käyttää apuvälineinä tapahtumissa. (Vastaaajat 1, 4, 6–7) Tukiviittomisella tarkoitetaan tuettua viittomista samanaikaisesti puhuen tai puheen tapailua ääneen. Tukiviittomisessa viitotaan viestin kannalta olevat avainsanat. Viittomat lainataan viittomakielestä, ja se on kokonaisvaltaista viestintää puheen, viittomien, eleiden, osoittamisen ja äänenpainojen avulla. (Papunet. 2011a.) PCS-kuvat *eng. Picture Communication Symbols* ovat yksinkertaisia piirroskuvia. Kuvia on saatavilla värillisinä ja mustavalkoisina, ja niitä löytyy suomenkielellä 9000 kappaletta. Lisäksi niitä löytyy myös jonkin verran animoituina. PCS-kuvapankki on maksullinen ja yleisemmin käytetty kuvapankki maailmalla. (Papunet. 2011b.) Vastaaajista 9–12 vain vastaaaja 9 kirjoitti kommentin tähän osioon. Hänen mielestään tapahtumassa olisi hyvä olla paikka henkilöille, joita häiritsevät toiset ihmiset, kovat äänet ja ärsykkeet. Tila täytyisi olla rauhallinen ja vähemmän ärsykeellinen sekä sinne olisi oltava esteetön ja nopea kulku. (Vastaaaja 9.)

Hoitotyön näkyminen tapahtumissa

Vastaaajat 1–8 vastasivat, että wc- käynneissä ja ruokailuissa on eniten avustettavaa. Mahdolliset sairaskohtaukset saattavat keskeyttää tapahtuman esimerkiksi epileptiakohtaukset. Myös lääkkeiden antaminen ja verensokerin mittaaminen voidaan joutua tekemään kesken tapahtuman, mutta vastaaaja 1 korosti, että hoitotoimenpiteet tehdään aina asiakkaan yksityisyyttä suojaten ja avustajan kanssa kahdestaan. Vastaaajat 6 ja 7 mainitsivat, että joidenkin kohdalla voidaan olla koko tapahtuman ajan ja avustaja selittää kohta kohdalta mitä seuraavaksi tehdään. (Vastaaajat 1–8.) Vastaaajil-

la 9-11 oli samanlaisia vastauksia, ainoastaan vastaaja 12 oli jättänyt kohdan tyhjäksi.

5.1.2 Kulttuuritapahtumien merkitys

Kyselyssä tiedustelen myös vastaajien mielipidettä siitä, miten tärkeänä he pitävät kulttuuritapahtumia osana sosiaalityötä ja pyysin heitä perustelemaan vastauksensa. Lisäksi kysyin onko heidän mielestään kehitysvammaisille riittävästi tapahtumia ja ovatko he itse osallistuneet kehitysvammaisille järjestettyihin tapahtumiin, ja minkälaisiin. Liitin vielä kyselyyn vapaan sanan osion, jos heille jäi vielä jotain huomioitavaa.

Kaikki vastaajat pitävät kulttuuritapahtumia osana sosiaalityötä erittäin tärkeänä, kulttuuri kuuluu kaikille vammasta riippumatta. Vastaaja 9 mainitsee, ”Pelkästään kehitysvammaisille suunnatuissa tapahtumissa kehitysvammainen uskaltaa olevansa oma itsensä omine rajoituksineen, mutta kuitenkin on tärkeää osallistua kaikille tarkoitettuihin kulttuuritapahtumiin.” Kehitysvammaisille täytyy olla tunne, että he ovat myös osa valtaväestöä, eivätkä jää ulkopuolelle tapahtumista. Kehitysvammaisille tapahtumat ovat myös erittäin sosiaalinen tilanne, näkee muita ihmisiä kuin työkavereita tai asuntolan asukkaita. Tapahtumat tuovat vaihtelua arjen keskelle ja ovat uuden oppimista. Vastaaja 8 korostaakin, ”Kehitysvammaiset ovat erittäin luovia ihmisiä ja näin ollen he tarvitsevat paljon virikkeitä.” Kehitysvammaisille sosiaaliset kanssakäymiset ovat tärkeitä. (Vastaajat 1–12.)

Kahdestatoista vastaajasta kuusi sanoi, että kehitysvammaisille on melko vähän tapahtumia. Viiden vastaajan mielestä tapahtumia on melko paljon. Yksi vastaajista ympyröi melko paljon ja melko vähän kohdat. Tämän kysymyksen analysointi on ainoastaan suuntaa antava. Kaksitoista vastaajaa on liian vähäinen määrä määrittelemään tapahtumien riittävyttä kehitysvammaisille. Kysymys myös kattaa kaikki tapahtumat, mitä kehitysvammaisille järjestetään liikunnasta – kulttuuriin. Kuitenkin vastaajat osasivat vastata kysymykseen, koska kukaan ei ympyröinyt kohtaa en osaa sanoa. Asuntolan tai toimintakeskuksen oma aktiivisuus varmasti vaikutti vastauksiin. Tapahtumat voivat olla asuntolan itse järjestämiä tai ulkopuolisen järjestön kuten vammaisjärjestön tapahtumia.

Vastaajilta tiedusteltiin omaa osallistumista kehitysvammaisille järjestettyihin tapahtumiin. Vastaajat olivat olleet erilaisissa liikuntatapahtumissa, urheilukilpailuissa, konserteissa, elokuvissa, teatterissa, ystävänpäiväjuhlissa, pikkujouluissa, huvipuistossa, erilaisilla retkillä, taidenäyttelyissä, kirkossa, tansseissa, ulkomaanmatkoilla, risteilyllä, musiikkifestivaaleilla, syys- ja talvitapahtumissa, myyjäisissä, taikuriesityksissä sekä seurakunnan tilaisuuksissa. Kysymyksellä kartoitettiin, minkä tyyppisiä tapahtumia kehitysvammaisille järjestetään. Tietenkään vastauksista ei ilmene tapahtumien kokoa tai tarkkaa ohjelmaa. Eikä vastauksista tiedetä, onko tapahtumat järjestetty ainoastaan asuntolan tai toimintakeskuksen sisällä. Vastauksista voidaan kuitenkin huomata, että monipuolisia tapahtumia järjestetään kehitysvammaisille. Todellista määrää vuositasolla ei pystytä selvittämään vastauksista. Kysymykseen olisi pitänyt liittää myös jatkokysymys, jossa olisi voitu kysyä tapahtumiin osallistumista vuositasolla.

Vapaan sanan osioon täydensivät kahdestatoista vastaajasta kuusi eli puolet jätti sen tyhjäksi. Vastaajien mielestä tapahtumat ovat kehitysvammaisille mieluisia ja he yleensä käyttäytyvät tapahtumissa hyvin. Joskus voi kuitenkin tulla tilanteita, jolloin ei esimerkiksi halua syödä tai on muuten huono päivä. Ehdotettiin myös kulttuuritapahtumaa, jossa voisi kosketella, haistella ja maistella. Kaksi vastaajaa kiitti opinnäytteen aihetta, koska se on hieno ja tärkeä asia. Toivottiin myös käytännön osuutta opinnäytteeseen. Yksi vastaajista kehui vammaisten kanssa työskentelyä palkitsevaksi, koska he eivät turhasta valita ja suhtautuvat positiivisesti ja iloisesti kaikkiin uusiin asioihin. (Vastaajat 1,3–4,7–9.)

5.2 Palaute Keväthulinoista

Negatiivista palautetta saimme orkesterin tauosta, joka kesti puoli tuntia. Etukäteiskyselyn pohjalta 30 minuutin taukoa pidettiin hyvänä. Tämän palautteen antajan ryhmä on liikkuvaa ja tanssivaa, joten taukoja ei olisi saanut olla ollenkaan, vaikka meillä oli kuitenkin tauollakin pelejä. Tauon aikana soitimme musiikkia cd-levyiltä, mutta osallistujat eivät tarttuneet äänilevymusiikkiin. Julisteessa lupaamaamme ohjelmaa ei ollut niille, jotka eivät tanssi. Meillä oli ainoastaan orkesterin tauolla pelejä sekä ar-

vontaa kahvin aikana. Lipun hinta oli avustajien mielestä ”hulvaton” eli liian korkea, mutta onneksi siihen kuului kahvi ja pulla, myös avustajille. Emme olleet maininneet siitä julisteessa tarpeeksi selkeästi. Paikasta saimme myös palautetta, että se oli huono heidän huonojalkaisille asiakkailleen wc-tilojen sijainnin vuoksi. Palautteen antaja kehottikin meitä miettimään nämä asiat seuraavaa tapahtumaa suunniteltaessa, jolloin saamme enemmän maksavia osallistujia. Lopuksi he kuitenkin tiivistivät: ”Muutenhan nämä olivat aika mukiinmenevät kekkerit noin ensikertalaisilta!” (sähköpostipalaute 2010). He toivottivat myös menestystä jatkossakin.

Tervehdysseinällemme asiakkailta tuli kiitosta tapahtumasta ja terveisiä lähetettiin järjestäjätöille kuin myös joulupukille ja -muorillekin. Asiakkailta ei tullut ollenkaan negatiivista palautetta seinälle. Eräs asiakas antoi avustajan avulla kirjoitetun kiitoskirjeen meille henkilökohtaisesti tapahtuman lopulla. Tiedustelimme myös tapahtuman aikana asiakkailta miten he ovat viihtyneet tapahtumassa. Erityisesti tanssilta asiakkailta tuli iloista palautetta, ja he tanssivat meitä koko illan. Tapahtuman loppupuolella eräs miesasiakas kuitenkin odotteli jo kotiin menoa. Hän ei kuitenkaan perustellut vastaustaan, eikä hän tullut tanssialiin pyytelyistä huolimatta. Mahdollisesti hänen ystävänsä olivat jo lähteneet tai hän oli vain muuten jo pitkästynt.

5.3 Haastattelu

Tarvitsin kuitenkin oman kokemukseni tueksi vielä lisää tietoa kehitysvammaisten kanssa toimimisesta. Haastattelin Pia Bartschia (Bartsch 2010.), koska hänellä on monen vuoden kokemus kehitysvammaisten kanssa työskentelystä. Hän on vetänyt erilaisia työpajoja, järjestänyt näyttelyjä ja tällä hetkellä toimii kulttuurikoordinaattorina vammaisjärjestö Kynnys ry:ssä. Hän vastaa Sillanrakentajat-hankkeesta, joka kuuluu Turku 2011 -kulttuuripääkaupunkihankkeisiin.

Työpajoissa Bartsch on kohdannut monenlaisia kehitysvammaisia osallistujia; sokeita, kuuroja ja hyperaktiivisia. Bartschin mielestä kommunikaatio on erittäin tärkeää, vaikka se ei aina onnistuisikaan ennalta odotetulla tavalla. Kaikki eivät ilmaise itseään verbaalisesti, vaan ainoastaan eleillä. Kuitenkin Bartschin asenteet ovat muuttu-

neet, mutta edelleen hänelle tulee yllätyksiä. Pitkäaikainen kokemus on myös opettanut Bartschia työssä.

Bartschin mukaan kehitysvammaisten tapahtumia suunniteltaessa pitää perusasiat kuten fyysinen esteettömyys olla kunnossa, koska melkein kaikki osallistujat ovat sen varassa. Kynnyksellä on hyvät omat tilat, joissa he järjestävät tapahtumia, jotka on tehty liikuntavammaiselle sopiviksi. Kommunikointivaikeudet ja ennakkoluulot on otettava huomioon myös. Avustajat eivät saisi puuttua osallistujan tekemiseen, koska tarkoitus on kuitenkin taiteen tekemisessä ja tehdä taiteen tekijä näkyväksi. Toimintakeskuksien työntekijät ova ylityöllistettyjä, joten se on lisätyötä työntekijöille, vaikka itse osallistujat olisivatkin onnellisia. Se häiritsee toimintakeskuksien perusarkea. Taide herättää myös tunteita, ja kehitysvammaisen voi reagoida erittäin voimakkaasti ja uudella tavalla. Se on myös henkilökunnalle haastavaa.

Bartschin mielestä Turussa ei ole tarpeeksi kulttuuritoimintaa kehitysvammaisille, mutta sitä ei ole myös muille. ”Kehitysvammaiset saavat enemmän mediahuomiota, onko se myös säälimistä?”, toteaa Bartsch. Kehitysvammaisten ja ei-kehitysvammaisten tapahtumat ovat tärkeitä integraation kannalta, koska meillä on paljon ennakkoluuloja. Näin ollen tietämättömyys ja ennakkoluulot vähenevät. Ihmiset kohtaavat, koska myös läheiset tarvitsevat vertaistukea. Yhteinen kokeminen avaa silmät, koska heillä voi olla jotain yhdistävää, ja yhteiset mielenkiinnot, tiivistää Bartsch.

Kysyin Bartschilta näkeekö hän, että yritystoiminnalla voitaisiin saada kehitysvammaisille suunnattuja tapahtumia lisää, ja onko se kannattavaa yritystoiminnan kannalta. Hänen mielestään tarvetta tällaiselle yritystoiminnalle olisi, mutta yrityksen perustaminen on hankalaa muun muassa lupa-asioiden takia. Taiteilija tuo sisällön, mutta tarvittaisiin myös tuottaja, joka auttaisi taiteilijan markkinoinnissa. Taiteilijalla ei ole aikaa, energiaa eikä osaamista ja samalla luova työ kärsii. Yleensä oletetaan, että kaikki on ilmaista. Kunta ei pysty ostamaan tällaisia palveluja eikä kehitysvammaisen pysty itse maksamaan. Rahoitus on suurin ongelma, tekijöitä ja halukkuutta kyllä löytyy.

Tiedustelin myös Bartschilta samaa kysymystä kuin kehitysvammaatyöntekijöiltä; miten tärkeänä hän pitää kulttuuritoimintaa osana sosiaalityötä. Kehitysvammaisen omantunnon ja itseisarvon kannalta kulttuurityö on tärkeää, koska taiteessa hänellä on valtaa ja päätöksentekoa. Kulttuuri on irtiotto sosiaalityöstä, ja se on myös kehitysvammaisen oman kasvun kannalta tärkeää. Taiteen tekemisessä ei ole rajoituksia, mutta julkaisussa kuitenkin on. Teos voidaan laittaa esille, mutta päätös on edunvalvojan käsissä. Kehitysvammaisen turvallisuus täytyy taata taiteessakin. Työpajan pitäjällä on oltava moraalinen vastuu, ettei taide vahingoita sen tekijää.

Halusin myös tietää, mitä kehitysvammaisten parissa työskentely on antanut Bartschille. Hänen ennakkoluulonsa ovat poistuneet, näkemykset avautuneet, hän tajuaa paremmin absurditeetteja ja hänelle on avautunut uusia näkökulmia. Kehitysvammaisten fyysinen läheisyys ja spontaaninen kanssakäyminen on hänen mielestään ihanaa. Kehitysvammaisilta voi saada myös negatiivisen palautteen suoraan, mutta se ei häntä haittaa. Häntä myös viehättää kehitysvammaisten suoruus: jos ohjaajasta, aiheesta, tilanteesta tai muusta seikasta ei tykätä, se myös näytetään. Taiteilijana hän on saanut uusia näkökulmia ammattiinsa kehitysvammaisilta. Hän on oppinut myös itse lisää työskenneltyään kehitysvammaisten kanssa.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää tapauksen ja menetelmien kautta, mitä tapahtumatuottajan tarvitsee ottaa huomioon suunniteltaessa tapahtumia kehitysvammaisille. Teorian ja menetelmien pohjalta korostui kulttuuritapahtumien tärkeys kehitysvammaisille.

6.1 Yhteenveto

Tuotettu tapahtumamme onnistui tuotannollisesta näkökulmasta mielestäni hyvin. Pystyimme soveltamaan tilan asiakkaillemme soveltuvaksi, vaikka tilassa oli jonkin verran puutteita. Etukäteiskyselystä oli paljon apua tapahtumamme suunnittelussa. Se antoi meille hyvän pohjan alkaa tekemään tapahtumaa. Mielestäni hyödynsimme monipuolisesti kyselyssä ilmenneitä seikkoja, kuten esityksen keston ja tauon, tilan turvallisuuden huomioiden myös pyörätuolit, selkeät poistumisreitit sekä ylimääräisten ärsykkeiden poistamisen. Tapahtuma oli kokonaisuudessaan yhdessä juhlasalissa, mutta sali ei ollut kuitenkaan suljettu. Salista pystyi poistumaan oman mielen mukaan aulatilaan, joka oli rauhallisempi. Aula oli normaalisti valaistu ja siellä oli myös levähdyspaikkoja, jos esimerkiksi olisi tarvinnut tehdä hoitotyötä. Tarjoiluissa olimme huomioineet myös asiakkaidemme allergiat, joita meille oli ilmoitauduttaessa kerrottu.

Ohjelmaan olisimme kuitenkin tarvinneet enemmän vaihtelevuutta. Saimmekin negatiivista palautetta avustajilta siitä asiasta. He olivat odottaneet myös jotain muuta ohjelmaa tanssin lisäksi. Julisteessa ilmoitimme vain karkeasti sisällöstä, koska tiukan aikataulun vuoksi meillä ei ollut vielä julisteen painoon mennessä ohjelma sisällöltään kokonaan valmis. Olisimme halunneet itsekin monipuolisempaa ohjelmaa esimerkiksi väliajalle. Tapahtumamme budjetti oli kuitenkin todella rajallinen emmekä voineet ottaa Astra-yhtyeen lisäksi muita maksullisia esiintyjä. Näytelmäpitoiset sketsit ja tapahtumassa kiertävä taikuri tai pelle olisi varmasti ollut hyviä vaihtoehtoja ohjelma-numeroiksi.

Markkinointi tapahtumastamme jäi hieman toissijaiseksi. Meidän olisi tarvinnut markkinoida tapahtumaamme monipuolisemmin ja suuremmalle yleisölle. Julisteet lähetimme kuitenkin hyvissä ajoin, mutta viimeisen ilmoittautumispäivän lähestyessä emme olleet saaneet kovinkaan montaa ilmoittautumista. Päätimme tehdä soittokierroksen julisteiden saaneisiin paikkoihin. Uskon, että saimme soittojen avulla enemmän osallistujia kuin, jos olisimme jättäneet soittokierroksen väliin. Mahdollisia markkinointikanavia olisi täytynyt lisätä, esimerkiksi erilaisiin tapahtumakalentereihin Jyväskylällä. Tiedotteella ja mahdollisella lehtijutulla olisimme saaneet enemmän näkyvyyttä ja sitä kautta mahdollisia uusia asiakkaita, koska yrityksemme oli kuitenkin nuori ja tuntematon kentällä. Värikkäillä ja huolellisesti tehdyillä Internet-sivuilla saimme hyvää mainosta, ja osa tapahtumaan osallistuneista avustajista olikin käynyt sivuillamme.

Meistä oli kuitenkin ihana nähdä, miten kehitysvammaiset reagoivat tapahtumaamme ja miten eri vamma-asteiset ihmiset sulautuivat hyvin joukkoon. Tapahtuma oli vain kehitysvammaisille ja heidän avustajilleen, mutta itse olimme koko ajan tapahtumassa mukana, jolloin integraation korostui. Kokemuksena yrityksemme jäsenet kokivat tapahtuman todella tärkeäksi, vaikka tapahtuman teko oli todella rankkaan muiden opintojen ohella. Tapahtuman jälkeen olimme kuitenkin hyvillä mielin, että toteutimme tapahtuman loppuun asti, vaikka emme taloudellisesti tapahtumasta hyötäneetkään.

Omaan ammatilliseen kasvuun ajatellen tapahtuman teko on antanut itsevarmuutta toimia erityisryhmien kanssa. Tapahtuma kasvatti myös omaa ammatti-identiteettiäni kulttuurituottajana. Työn edetessä minulle varmistui entisestään, että haluan työskennellä kulttuurituottajana erityisryhmien parissa.

6.2 Kehitysideoita tulevaisuuteen

Kuntien yksityistäessä palveluita kysyin tutkimuksessani, onko tällaiselle yritystoiminnalle tarvetta. Oman yritykseni ja tapaukseni kautta totean, että ei ainakaan kuuden hengen yritys tuottaisi tarvittavaa taloudellista tulosta. Töitä saisi tehdä todella paljon. Bartschin mielestä yritystoiminnalle olisi tarvetta, mutta yrityksen perustamiseen tar-

vittavat lupa-asiat ovat hankalia ja aikaa vieviä. Mielestäni olisikin helpompaa tuottaa tällaisia tapahtumia jo valmiin yhdistyksen kautta esimerkiksi vammaisjärjestöjen. Yksittäinen taiteilija voi omalla toiminimellään tuottaa pienimuotoisia taidepajoja, mutta suurempaan tapahtumaan tarvitaan isommat resurssit.

Kehitysvammaisia on huomioitu laissa, mutta kulttuurista on hirveän vähän tietoa. . Lait on kuitenkin tehty aikalailla yleisesti vammaisille, kehitysvammaisten tarpeita on eroteltu ainoastaan kehitysvammalaissa. Saavutettavuutta ja esteettömyyttä korostetaan Vammaispoliittisessa ohjelmassa sekä saavutettavuusohjelmassa, mutta saavutettavuus on selitetty aika laaja-alaisesti. Saavutettavuudella saadaan kuitenkin monipuolistettua tapahtumia kehitysvammaisille.

Tulevaisuudessa kehitysvammaisten tapahtumia kehitettäessä on otettava huomioon heidän erityistarpeensa. Sen voisi sisällyttää kulttuurituottajien koulutukseen, jotta tuottajilla olisi paremmat valmiudet toimia erityisryhmien parissa.

LÄHTEET

ILOLLA NY 2009. Liiketoimintasuunnitelma. Ei julkaistu.

ILOLLA NY 2010. Vuosikertomus. Ei julkaistu.

Kehitysvammaliitto 2010a. Mitä kehitysvammaisuus on? Vernerit - kehitysvamma-alan verkkopalvelu. Viitattu 1.11.2010

<http://verneri.net/yleis/kehitysvammaisuus/mita-kehitysvammaisuus-on.html>

Kehitysvammaliitto 2011b. Keskeistä lainsäädäntöä. Vernerit – kehitysvamma-alan verkkopalvelu. Viitattu 19.4.2011

<http://verneri.net/yleis/sosiaaliturva/keskeista-lainsaadantoa.html>

Kehitysvammaliitto 2011c. Keskeistä lainsäädäntöä. Vernerit – kehitysvamma-alan verkkopalvelu. Viitattu 4.5.2011

<http://verneri.net/yleis/sosiaaliturva/keskeista-lainsaadantoa/vammaispalvelulaki-ja-kehitysvammalaki.html>

Kehitysvammaliitto ry 1995. Kehitysvammaisuus: Määrittely, luokitus ja tukijärjestelmä. Helsinki: Hakapaino Oy

Laki kehitysvammaisten erityishuollosta 519/1977

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1977/19770519>

Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista 380/1987

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1987/19870380>

Molander Lars 1989. Ymmärrätkö kehitysvammaista?. Keuruu: Kustannusosakeyhtiö Otavan painolaitokset

Nuori yrittäjyys 2008. NY Oma Yritys. Viitattu 16.3.2010.

<http://www.nuoriyrittajyys.fi/content/section/6/90/lang,finnish/>

Oikeusministeriö 2011. Perustuslaki. Viitattu 19.4.2011

<http://www.om.fi/74.htm>

Opetusministeriö 2002. Kulttuuria kaikille -työryhmä. Kulttuuria kaikille. Esitys vammaiskulttuurin ja kulttuurin saavutettavuuden edistämiseksi. Viitattu 5.5.2011

http://www.kulttuuriakaikille.fi/doc/ohjelmat_ja_strategiat/esitys_vammaiskulttuurin_ja_kulttuurin_saavutettavuuden_edistamiseksi.pdf

Opetus- ja kulttuuriministeriö 2006. Taiteen ja kulttuurin saavutettavuus Opetusministeriön toimenpideohjelma 2006-2010. Opetusministeriön julkaisuja 2006:6. Viitattu 5.5.2011

http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2006/liitteet/opm_18_opm6.pdf?lang=1

Papunet 2011a. Tietoa-sivut. Tukiviittomat. Tietoa puhevammaisuudesta ja materiaaleja kommunikointiin. Viitattu 27.4.2011.

<http://papunet.net/tietoa/kommunikointikeinot/viittomat/tukiviittomat.html>

Papunet 2011b. Tietoa-sivut. Kuvapankkeja ja kuvakokoelmia. Tietoa puhevammaisuudesta ja materiaaleja kommunikointiin. Viitattu 27.4.2011.

<http://papunet.net/tietoa/kommunikointikeinot/kuvat/kuvapankkeja-ja-kuvakokoelmia.html>

Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö 2010. Vahva pohja osallisuudelle ja yhdenvertaisuudelle. Suomen vammaispoliittinen ohjelma VAMPO 2010-2015. Viitattu 5.5.2011

http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=1087414&name=DLFE-12157.pdf

Suomen perustuslaki 731/1999

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>

Valtionvarainministeriö 2005. Yksityisen palvelutuotannon rooli julkisessa palvelutuotannossa. Työryhmämuistioita 6/2005. Viitattu 5.5.2011

http://www.vm.fi/vm/fi/04_julkaisut_ja_asiakirjat/01_julkaisut/02_taloudelliset_katsaukset/97935/97936_fi.pdf

Yhdenvertaisuuslaki 21/2004

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2004/20040021>

HAASTATTELUT

Haastattelu Pia Bartsch, Vammaisjärjestö Kynnys ry:n Turun alueen tapahtumakoordinaattori 13.10.2010 Turku.

Haastattelija: Anni Hasunen.

SUULLINEN TIEDONANTO

Toropainen, Jorma. suullinen tiedonanto syksy 2009.

Liite 1 Etukäteiskysely kehitysvammaatyöntekijöille

Hei!

Olen kolmannen vuoden kulttuurituottajaopiskelija Humanistisesta ammattikorkeakoulusta ja teen opinnäytetyöni erityisryhmien kulttuuripalveluista ja -tapahtumista Jyvässeudulla. Kehittääkseni tapahtumia toivoisin teidän vastaavan laatimaani kyselyyn. Itselläni ei ole kokemusta sosiaaalialalta, joten vastauksenne ovat todella tärkeitä minulle. Kyselyyn ei tarvitse vastata omalla nimellä ja vastaukset käsitellään tietenkin anonyymisti.

1. Vastaajan ikä?

---

2. Ammatti ja työnkuva?

---

3. Kuinka kauan olet työskennellyt kehitysvammaisten parissa?

---

4. Mitä seikkoja on otettava huomioon kehitysvammaisten tapahtumaa suunniteltaessa?

a) kulku?

---

b) wc-tilat?

---

c) ohjelma (kesto, sisältö)?

---

d) ärsykkeet (valot, äänet, värit, toiset ihmiset yms.)?

---

e) Miten eri vamma-asteet vaikuttavat sosiaalisissa tapahtumissa pärjäämiseen, onko rajoituksia?

---

f) muuta huomioitavaa?

---

5. Miten hoitotyö näkyy tapahtumissa? (kuvaile konkreettisesti työtehtäviä yms.)

---

6. Miten tärkeänä pidät kulttuuritapahtumia osana sosiaalityötä? Miksi?

---

7. Onko sinusta kehitysvammaisille riittävästi tapahtumia? Ympyröi.

a) paljon b) melko paljon c) melko vähän d) vähän e) en osaa sanoa

8. Oletko itse osallistunut kehitysvammaisille järjestettyihin tapahtumiin?
Minkälaisiin?

Vapaa sana:

Kiitos vaivannäöstäsi!

Ystävällisin terveisin: Anni Hasunen

annihasanen@gmail.com

Vaajakosken urheilutalolla

KEVÄTHULINAT

Torstaina 8.4.2010 klo 17.00 - 20.00

Ohjelmassa

mukavaa yhdessäoloa

tanssia

musiikkia

kilpailuja

kahvia ja pullaa

Liput 10 euroa

Tervetuloa!

Ilmoittautumiset 26.3. mennessä:

info@ilolla.com

Tapahtuman järjestää:

ILOLLA NY

www.ilolla.com

ILOLLA

Liite 3 Haastattelurunko Pia Bartschin haastattelulle

1. Ammatti?
2. Työnkuva?
3. Miten kauan olet työskennellyt kehitysvammaisten parissa? Entä Kynnys ry:ssä?
4. Järjestät kehitysvammaisille toimintaa, joten mikä on ollut haastavinta työssäsi?
5. Mitä seikkoja on otettava huomioon suunniteltaessa kehitysvammaisten tapahtumaa suunniteltaessa (esim. kulku, Wc-tilat, ohjelma yms.)?
6. Onko Turun seudulla riittävästi tapahtumia kehitysvammaisille?
7. Onko kehitysvammaisten ja ei-kehitysvammaisten yhteiset tapahtumat tarpeellisia?
8. Näetkö, että yritystoiminnalla voitaisiin saada kehitysvammaisille lisää tapahtumia? Esim. kunta ostaisi illanvieton tai tapahtuman yritykseltä? Onko se kannattavaa yrityksen kannalta?
9. Mitä kehitysvammaisten kanssa työskentely on antanut sinulle?
10. Miten tärkeänä pidät kulttuuritoimintaa osana sosiaalityötä?